

دروس آموزشگاههای وزارت عدلیه

آموزشگاه قضائی

درس آقای دکتر شایگان

حقوق مدنی

درس سیزدهم

۴- اماره

« اماره عبارت از اوضاع و احوالی است که بحکم قانون در نظر قاضی دلیل بر امری شناخته می شود .
اماره یا فرض بر دو نوع است اماره قانونی و اماره قضائی .

اولا - اماره قانونی - اماره قانونی را ماده ۱۳۲۲ قانون مدنی بطریق ذیل تعریف میکنند .
امارات قانونی اماراتی است که قانون آنرا دلیل بر امری قرار داده مثل امارات مذکوره در این قانون از قبیل مواد ۳۵ و ۹۰ و ۱۱۰ و ۱۱۵۸ و ۱۱۵۹ و غیر آنها و سایر امارات مصرحه در قوانین دیگر .

۲۴۷- توضیح آنکه قانون گذار امر معین معلومی را دلیل بر امر غیر معلومی می شمارد و قاضی مجبور است این اماره را بعنوان دلیل قبول کند . مثلا تصرف بعنوان مالکیت را دلیل بر مالکیت میداند (ماده ۳۵ قانون مدنی) و آبستنی زن شوهر دار را دلیل بر این میداند که شوهر زن پدر فرزند اوست . این اماره یعنی اماره ابوت که در فقه بعنوان الولد للفراش (فرزند ملحق بشوهر است) ذکر میشود و ماده ۱۱۵۸ آنرا اتخاذ کرده نمونه کامل اماره قانون است .

ثانیا - اماره قضائی - ماده ۱۳۲۴ قانون مدنی اماره

قضائی را بطریق ذیل تعریف میکنند . اماراتی که بنظر قاضی واگذار شده عبارت است از اوضاع و احوالی در خصوص مورد . . .

توضیح آنکه در مواردی که دلیل کافی بر ادعای مدعی وجود ندارد ولی قرائنی در دست است قاضی می تواند از روی آن قرائن استدلال نموده در صورتیکه بصحت ادعای مدعی بی برد رأی دهد . قرائن مزبور را اماره قضائی گویند .

۵ - اقرار

« اقرار عبارت است از اخبار بحقی برای غیر بر ضرر خود »

اقرار ممکن است کتبی یا شفاهی باشد .

« انکار بعد از اقرار مسموع نیست لیکن اگر مقرر ادعا کند که اقرار او فاسد یا مبنی بر اشتباه یا غلط بوده است شنیده میشود ،

دیگر از مختصات اقرار غیر قابل تجزیه بودن آن

است که در ماده ۱۲۸۲ قانون مدنی باین عبارت بیان شده « اگر موضوع اقرار در محکمه مقید بقید یا وصفی باشد

مقرله نمی تواند آن را تجزیه کرده از قسمتی از آن که برفع اوست بر ضرر مقر استفاده نماید و از جزء دیگر آن صرف نظر کند ،

۶ - قسم

قسم اظهاری است که شخص بر له خود مینماید .

در حقوق مدنی مورد پیدا نمیکنند.

درس چهاردهم

تقسیمات حقوق مدنی

مطالبی را که باید قبل از شروع بمطالعه حقوق مدنی دانست مقدمتاً بطور اختصار در درس های سابق بیان کردیم.

دروس مزبور که تا کنون در این مجله منتشر شده خلاصه است از کتاب.

مقدمه حقوق مدنی که متجاوز از دو روست صفحه است و اخیراً از طبع خارج شده. مطالعه این کتاب برای آشناسدن بحقوق مدنی و مخصوصاً برای استفاده از دروس آینده ما مفید است.

اینک باید متوجه شد که در حقوق مدنی تمام مسائل حقوقی بیکی از دو موضوع مربوط میشود شخص یعنی دارنده حق و حق یعنی قدرت و توانائی که شخص دارد. و شخص هم گاه بالانفراد مورد بحث واقع میشود و گاه باعتبار اینکه عضو خانواده است. همچنین حق نیز گاه مفرداً منظور نظر است و گاه از جهت اینکه جزء دارائی است.

مثلاً در موضوع شخص گاه از اسم و اقامتگاه و اهلیت او حرف میزنیم و گاه از قرابت و نسب وی همچنین در مورد حقوق گاه از حق مالکیت و حق انتفاع بحث می کنیم و گاه از ترکه میت و یا سهمی از دارائی موهب.

بنابراین حقوق مدنی به چهار کتاب ذیل تقسیم می شود.

کتاب اول - اشخاص

کتاب دوم - خانواده

کتاب سوم - حقوق مفرداً

کتاب چهارم - دارائی (ارث - هبه وصیت)

این اظهار مسموع نیست جز در صورتیکه قانون آنرا معتبر دانسته باشد.

قسم ممولاً متوجه منکر یعنی مدعی علیه است ولی مدعی هم در مواردی باید قسم یاد کند.

ماده ۱۳۲۵ قانون مدنی راجع بقسمی که مدعی علیه یاد میکنند میگوید «در دعاوی که بشهادت قابل اثبات است مدعی میتواند حکم بدعوی خود را که مورد انکار مدعی است منوط بقسم او نماید»

و ماده ۱۳۲۶ همان قانون راجع بقسم مدعی می گوید «در موارد ماده فوق مدنی علیه نیز میتواند در صورتیکه مدعی سقوط دین یا تمهد یا نحو آن باشد حکم بدعوی را منوط بقسم مدعی کند»

قسم در مواردی که قانون پیش بینی کرده است الزامی است یعنی کسی که قسم متوجه او شده است در صورتیکه نتواند بطلان دعوی را اثبات کند یا باید قسم یاد نماید یا قسم را بطرف دیگر رد کند و اگر نه قسم یاد کند و نه آنرا بطرف دیگر رد نماید نسبت بادعائی که تقاضای قسم برای آن شده است محکوم میگردد»

در فقه قسم مدعی را سه قسمت مینمایند:

قسم جزء بینه.

قسم استظهاری.

قسامه.

قسم جزء بینه در صورتی است که عده شهود برای شهادت کافی نباشد و قسم استظهاری در مورد ادعاء بر میت است و قسامه قسمی است که برای ثبوت قتل ولی دم یاد می کند.

قسم مدعی علیه نیز بر دو قسم است:

قسم نفی العلم و قسم بتی.

قسم نفی العلم در مورد دعوی بر میت و قسم بتی

راجع بامری است که منتسب بخود مدعی علیه باشد.

چون کیفیت و کمیت قسم و شهادت در قانون مدنی

با فقه تفاوت بسیار دارد اقسام قسم با خصوصیات فقهی آن